

Xavier López

ESCOLA
OCTAVIO PAZ

Mestres d'un Mestre

Pròleg d'Eduard Vallory

Xavier López

Mestres
d'un
Mestre

Pròleg d'Eduard Vallory

PRIMERA EDICIÓ: NOVEMBRE DEL 2020

© XAVIER LÓPEZ ORTÍN, 2020

© DEL PRÒLEG: EDUARD VALLORY, 2020

© DE LES FOTOGRAFIES DEL PLEC DE FOTOS: CORTESIA DE L'AUTOR

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2727-2

DIPÒSIT LEGAL: B. 18.246-2020

FOTOCOMPOSICIÓ: AUSTRALIA

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

**Pròleg
Eduard Vallory**

14

01 L'encàrrec

18

28

**02
La família,
mestres
per a la vida**

232

Agraïments

**Carta a la mare
i al pare**

228

**21 Cercle d'Economia
i Fundació Carulla,
mestres des
del reconeixement**

218

**22 Confinats.
Després
de la pandèmia.
L'escola del futur**

212

20 OOpteam

196

**18 La Mercè i l'Àlex,
la família
de Barcelona**

156

**19
Escola Octavio Paz,
una escola valenta**

160

**17 El Jordi, la proposta d'un
mestre des de la confiança**

146

**16 La Coral,
mestra des de
l'acompanyament**

138

**04 L'Alfons, mestre
de l'activisme social
i les arts**

44

**03 Escola rural,
de la mà
amb l'entorn**

34

**05
L'Imma i la Maria,
l'educació
en el lleure**

52

**06 La Núria,
mestra de
l'adolescència**

62

**07
L'institut,
sortida al món**

66

**08 El Jaume, mestre
que em fa somiar**

72

Índex

**09 L'Elena
i la Conxa,
mestres per
la docència**

78

**10 La Mònica i el Josep,
mestres d'una amistat
incondicional**

88

**11 Les Dominiques,
mestres a l'inici
d'un camí**

94

**12 L'Albert, mestre
d'una evidència**

106

**13 La Lucía, mestra
en acollida**

112

**15 Escola
Miquel Bleach,
la porta cap
al lideratge**

126

**14
Barcelona,
ciutat educadora**

118

01. L'encàrrec

Dilluns, 6 de maig de 2019, matí a l'escola Octavio Paz. Iniciem una setmana moguda, amb l'agenda plena d'activitats programades. De tant en tant em pregunto si hem tingut mai alguna setmana tranquil·la. No sé com ens ho fem en aquesta escola, però sempre tenim moltes coses a fer. Són les 8.15, la meva hora d'arribada. Deixo la jaqueta, obro l'ordinador i vaig a fer petar la xerrada amb l'Elena Guillén, la cap d'estudis. Ella sempre és més matinera que jo. És aquella rutina diària que si no la faig sembla que el dia no hagi començat amb bon peu. Passats els cinc minuts de conversa —no ens en podem permetre més—, m'en torno al meu despatx. És just davant del d'ella i del de la Rosa Calderero, la secretària. Gairebé sempre tenim les portes obertes de bat a bat. Ens agrada veure'ns i parlar-nos en veu alta; sembla una fotesa, però ens fa estar connectats tots tres.

M'assec davant l'ordinador, connecto la ràdio —treballar amb música de fons és una de les coses que més em relaxa— i començo a respondre els correus que tinc a la safata d'entrada. No soc conscient de com canviarà la meva vida a partir de les 19 hores d'avui. Aquesta tarda la Fundació Cercle d'Economia i EduCaixa proclamaran els noms dels dos centres educatius guanyadors de la XII edició del Premi Ensenyament 2019. Després de visitar-nos i de compartir el projecte de transformació de l'escola amb els membres del jurat del premi, la nostra escola ha estat escollida com un dels quatre centres finalistes! Rebo un whatsapp del meu pare: «Xavier, sortim ara amb la mare de Vimbodí cap a Barcelona. Estàs nerviós? Nosaltres molt...».

Els meus pares sempre m'han acompanyat en tots els esdeveniments que he muntat en les diferents escoles: obres de teatre, festivals, exposicions... Tenir-los a prop en moments especials em dona tranquil·litat. M'agrada compartir amb ells el resultat final d'una feina que en moltes ocasions he gestat i he creat amb la seva ajuda. Responc el missatge al pare dient-li que sí, que cada vegada que s'acosta la tarda els nervis van augmentant.

És l'hora d'arribada de la Rosa, ella és una mica més dormilega i ja hi és uns minuts abans de començar, val a dir que també sempre és l'última de marxar. Arriba amb una maleta amb la roba per a l'acte de la tarda. El seu somriure va d'orella a orella. Crida:

—Xavi, Xavi, Xavi!!! No he pogut dormir en tota la nit! Ha arribat el gran dia!

Ens abracem contents i torno a acotar el cap per mirar la pantalla de l'ordinador. De moment, intento concentrar-me, no deixo volar la imaginació i toco de peus a terra. Han estat setmanes de nervis des de la visita del jurat a finals de febrer. Tinc un pensament... L'Anna Sena, l'antiga i primera directora de l'escola. Ella que tant va fer per l'Octavio Paz, si pogués participar de l'alegria i la màgia que respirem aquests dies per l'escola, seria feliç! Va ser molts anys directora, i tot i no conèixer-la li tinc molt de respecte.

Miro el rellotge, les agulles marquen les 8.55. Em sona el telèfon, l'Assumpta Traveria, la conserge, m'avisava que ja han arribat les visites que estàvem esperant. Avui passaré un matí entretingut. És una d'aquelles jornades que m'omplen d'energia positiva. Tindrè el privilegi d'estar acompanyat per gairebé una quarantena de mestres vinguts d'arreu de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears. S'han desplaçat fins a Barcelona, al barri de Navas, per conèixer de primera mà la pràctica de l'escola Octavio Paz. I què els mou a fer tants quilòmetres per venir fins al nostre centre?

Després de penjar el telèfon, escolto la música d'entrada que dona la benvinguda als infants, obro l'armari que tinc davant la taula, agafo l'ampolla de colònia (a l'escola sempre m'agrada tenir-ne una), em polvoritzo i, tot seguit, baixo les escales que em condueixen a consergeria. Les companyes sempre em diuen que saben que soc a l'escola per l'olor de colònia. Hmm... soc un presumit de mena. Al llarg del recorregut vaig saludant amb un bon dia tots els infants i les seves famílies, que van entrant.

Enmig de l'aglomeració dels nens i les nenes i les famílies em presento al grup de docents i els dono la benvinguda a l'escola. Als mestres, se'ns detecta d'una hora lluny que exercim aquesta professió, potser és per la manera de moure'ns, d'expressar-nos, de vestir-nos, per l'atenció que parem quan escoltem algú que parla... Sembla que tinguem un sisè sentit per identificar-nos.

Tot i estar acostumat a acollir companys, avui he de reconèixer que estic nerviós. Enmig de tot el grup vaig a fer una

forta abraçada a la Mònica Reina. Ve des d'una escola de la Seu d'Urgell. Som amics des de la carrera. Me l'estimo com a una germana. Ella és molt crítica, sempre em diu la veritat. I em pregunto si li agradarà el model d'escola que estem creant.

Amb els mestres i les mestres impacients, amb les llibretes i els bolígrafs a punt per escriure, amb les càmeres dels mòbils activades i el somriure de complicitat que m'envia la Mònica, comencem el recorregut convidant-los a fer preguntes. És una mania que tinc, no m'agradaria que marxessin de l'escola amb algun dubte no resolt. A més, a nosaltres també ens ajuden a reflexionar per seguir avançant.

L'escola està preciosa; just a l'entrada hi tenim una gran instal·lació artística feta amb focus de colors, bobines de llauna amb pel·lícules analògiques del cinema de Vimbodí i Poblet i plena de crispetes al terra; als passadissos de l'escola hi ha enganxades estrelles de cinema amb els noms de tots els infants, mestres i personal de serveis que ens transporta al passeig de la Fama de Los Angeles, i al fons del passadís hi ha una cartellera de cinema gegant plena de bombetes blanques on hi podem llegir: «El cinema és només un fotograma d'una llarga pel·lícula». Aquestes instal·lacions em permeten explicar als mestres la importància que tenen les arts a l'escola i el fet de sentir-te partícip del projecte d'escola. És l'excusa per presentar-los la primera franja de treball globalitzat que configura el nostre projecte educatiu i el marc horari: el treball per al projecte de recerca. I amb totes aquestes instal·lacions artístiques, s'adonen de seguida que el que investiguem aquest curs és el fascinant món del cinema.

Anem avançant, deixem enrere l'olor de crispetes dolces de la primera instal·lació artística i ens aturem davant el teatre, el tresor de l'escola. Les arts escèniques m'han donat l'oportunitat, des de petit, d'adquirir habilitats comunicatives verbals i no verbals que m'han ajudat a créixer i relacionar-me com a persona.

Al teatre, profito per contextualitzar l'escola: per què té el nom del premi Nobel de Literatura mexicà, el lloc on es troba, el nombre d'infants, la tipologia de famílies... Insisteixo en les preguntes, convido els mestres visitants que en facin, pot-

ser perquè és un dels aprenentatges més significatius que hem fet aquest curs arran de l'homenatge a Jorge Wagensberg amb l'Altar de la Ciència 2018. Ell donava més importància a la pregunta que a la resposta.

L'Altar és una festa mexicana que celebren per la Castanyada, en el marc del projecte Intercanvi Social i Cultural Catalunya-Mèxic que fem des de fa vint-i-cinc anys amb dues escoles de l'estat de Veracruz. Cada any homenatgem una persona referent per a tota la comunitat educativa que ha mort durant l'any.

Aquest any l'homenatjat ha estat Jorge Wagensberg, físic i fundador del primer museu de la ciència interactiu, el CosmoCaixa de Barcelona. Durant la setmana prèvia a l'Altar infants i mestres vam descobrir la importància de fer-nos preguntes i de tot el seu llegat.

Sortim del teatre i ens aturem davant la càmera gegant de cinema que hi ha al passadís. Allà comparteixo els orígens de la transformació de l'escola, els factors detonants perquè el centre assumís una transformació integral pedagògica. Em remunto al curs 2015-2016, quan l'escola viu una situació força comuna a la de les públiques: la manca de continuïtat de la direcció del centre.

Mentre l'equip humà de l'Octavio Paz estava esperant acollir una nova direcció externa al claustre de mestres, jo finalitzava els estudis del postgrau de Direcció de Centres Educatius. Les energies es van alinear i el Jordi Serarols, un bon amic meu i inspector d'educació de la ciutat de Barcelona, proposa a l'inspector del centre aleshores, l'Albert Grau, que fos jo qui ocupés la plaça vacant que s'havia generat.

Recordo perfectament aquella llarga conversa que vam tenir fent un vermut. Suat, il·lusionat i amb moltes papallones a la panxa, li vaig preguntar: «Per què jo?». Segons ell perquè veia que em trobava en el moment oportú d'assumir nous reptes. La feina com a cap d'estudis m'havia aportat experiència directiva i m'havia ajudat a configurar una visió pròpia de l'educació que s'havia d'implementar des de la figura del director. El Jordi va percebre que tenia la capacitat d'il·lusionar-me amb nous projectes combinant compromís, experiència, ingenuïtat i lideratge. Per a ell, era el candidat perfecte per a aquesta escola.

Les ganes d'iniciar un nou camí professional em presentaven un nou repte personal i professional que no podia deixar escapar. La meva padrina sempre em deia que en moltes ocasions els trens només passen una vegada, i que si estàs segur d'una cosa, no pots deixar-los passar.

I així va ser! El dimarts 16 de juny de 2015, després de converses amb la meva família i amb l'Àlex Rojas i la Mercè Terrades, els meus veïns, i de diferents trobades amb l'Albert Grau, l'inspector aleshores de l'escola, vaig deixar de banda els dubtes i les pors i vaig acceptar la proposta de liderar una comunitat educativa. Vaig decidir dedicar-me plenament a fer realitat aquell somni que sempre havia tingut: posar el meu granet de sorra des de la direcció per fer aflorar totes les possibilitats d'aprenentatge de qualsevol infant. Posar en valor el treball d'equip per transformar i actualitzar una escola. L'opció era de gran envergadura, desconeixia del tot l'escola i l'entorn. Feia cinc cursos que estava de cap d'estudis en una escola del districte de Sants-Montjuïc, a l'altra punta de la ciutat, i no sabia on i què em podria trobar.

23

Aquest matí, amb els mestres, el recorregut continua: els patis, les zones dels ambients de la comunitat de petits, els entorns d'aprenentatge de la comunitat de mitjans, el *chill-out*... Comparteixo amb el grup les dues preguntes clau que ens van fer obrir ulls i orelles a l'equip humà de l'escola per iniciar aquest gir de cent vuitanta graus. **Ens qüestionàvem si la manera com miràvem i acompanyàvem els infants a l'Octavio Paz responia a totes les seves necessitats i si l'escola s'adaptava als contextos i a les demandes de la societat.**

Davant d'aquesta situació de millora, l'equip de mestres, cohesionat i motivat, vam assumir el compromís de canviar la mirada i el nostre rol, i vam passar de ser el protagonista a ser l'acompanyant per situar l'infant al centre de tot procés d'aprenentatge. Era el moment per aprendre i empoderar-nos amb estratègies actualitzades que ens ajudessin a donar resposta a les necessitats del nostre dia a dia ple de canvis constants, robotitzat, d'abundant coneixement, de màquines intel·ligents i on creixen acceleradament les plataformes col·laboratives.

Torna a sonar el fil musical, ens indica que és l'hora d'anar al pati, de fer aquell descans de mig matí tan merescut que ens agrada fer als mestres. Ens dirigim a l'àgora, on ens espera un esmorzar espectacular que la conserge i la cuinera ens han preparat amb molt d'entusiasme. Sempre comparteixen que els agrada molt fer-ho perquè volen que tothom que vingui a visitar-nos se senti com a casa. Me les imagino fent els entrepans, posant-los dos o tres talls de formatge en lloc d'un perquè les mestres visitants esmorzin de gust. La Regina Merino, la cuinera, treballa a l'escola des del primer dia que es va inaugurar. Són dues magnífiques persones que es desviuen pel centre. La seva predisposició i la seva entrega posen en valor la idea que a l'escola cadascú és clau des del seu àmbit. És un esmorzar fet amb estima, un esmorzar exquisit que ens ofereix l'oportunitat per generar una conversa més informal entre els mestres visitants i al mateix temps per descansar una estona. És el moment en què converso amb la Mònica Reina, que està excitada, molt emocionada. Li encanta el que ha vist i ha sentit:

—Xavi, és una passada! I per què no vens a la Seu a l'escola del Joel i l'Ona? —Els seus fills.

Les seves paraules m'ajuden a seguir avançant.

L'entrada de la Rosa a l'àgora per buscar el cafè i saludar el grup visitant ens indica que cal començar la segona part. S'hi afegeix la cap d'estudis, i compartim acuradament cada punt del desplegament del full de ruta del procés de transformació.

És en aquest moment que torno a connectar amb aquelles papallones que tenia a la panxa només d'arribar de bon matí a l'escola. El rellotge avança, miro el mòbil i el grup de WhatsApp de les mares delegades de grup marca seixanta-cinc missatges. Elles també estan nervioses. A les 17.30 estan convocades per marxar en un autobús cap al CaixaForum. Col·legues directores també m'envien bons auguris...

Torno a connectar de nou amb l'exposició. Les cares d'expectativa de les mestres m'omplen de satisfacció. Em confirmen que l'escola ha assolit l'objectiu d'ajudar i ser model d'inspiració d'alguna altra escola amb característiques i necessitats semblants a les de l'Octavio Paz. El propòsit de les visites no és reproduir escoles com la nostra després de la trobada, sinó oferir

idees perquè cada centre, si ho creu oportú, les pugui adaptar a la seva realitat.

En l'ampli torn de preguntes, una mestra ens diu:

—Gràcies, Elena i Xavi. Heu aconseguit el que cap altre centre educatiu ha pogut fer. Tornar-me a il·lusionar per mirar d'una altra manera els meus companys i l'escola. No us podeu imaginar amb quines ganes marxo de reflexionar i de canviar.

El llarg i intens aplaudiment final i els *feedbacks* recollits al llibre de visites *Un pas per l'OP* posen en evidència que la majoria dels companys se'n van amb alguna inquietud diferent de les que tenien quan han arribat.

Les agulles del rellotge avancen, és l'hora d'anar a dinar. Durant l'àpat compartim amb la resta de companys com ha anat la visita. L'ambient aparentment sembla tranquil, però la processó va per dins. La Laura Sánchez, mestra de la comunitat de petits, no aguanta més i comparteix que està nerviosa. Que com a mestra, pràcticament novella, la tarda d'avui li serà un regal. El sol fet que una fundació hagi valorat tota la feina que fa l'equip de l'escola ja és un reconeixement.

La Rosa no pot més, comparteix que no té gana. Ella s'en-carrega de posar el cava fresc a la nevera per endur-nos-el amb l'autocar al CaixaForum. Diu que tant si guanyem com si no, ho hem de celebrar. L'escola ha treballat molt per arribar fins aquí.

Rebo un whatsapp de nou del meu pare: «Xavier, ja som a Barcelona. Ens veiem d'aquí a una estona».

A la tarda, una sessió de caps de d'aprenentatge ens espera. Són propostes interdisciplinàries, autònomes i competencials que configuren una de les franges de treball del nostre marc horari lectiu. Cada caps conté un repte que ha de resoldre cada grup de tres infants. Amb aquesta metodologia treballem el compromís, la cooperació i l'autosuperació de l'infant.

La gestació, la creació i la posada en marxa d'aquesta franja no ha estat fàcil. Hem hagut de formar l'equip, consensuar quin model de caps volíem i després crear-les. Cada mestre n'havia de fer vuit, l'estiu passat!

A les sis tenim a la porta de l'escola els autobusos que traslladaran més de cent persones al CaixaForum. Hem convidat a

participar en l'acte infants de cada grup, les famílies del Consell Escolar, les mares delegades de curs, el claustre de mestres, el personal de serveis, representants de totes les aliances que hem fet al llarg dels quatre anys i els formadors. Tothom ha treballat de valent i cal que visqui en primera persona l'esdeveniment.

L'Elena, la Rosa i la Carme són les encarregades d'organitzar la comitiva. Jo, abans, passo un moment per casa, per canviar-me i abraçar els meus pares. Venen acompanyats de la meva cosina, la Gemma Nadal, i de la meva tieta, la M. Rosa Ortín.

Marxem tots cinc juntament amb la Mercè Terrades i l'Àlex Rojas —són els meus veïns, però els considero com la família de Barcelona— cap al CaixaForum.

L'arribada del conseller d'Educació durant la recepció oficial dels centres educatius finalistes feta pels directius de la Fundació Cercle d'Economia, EduCaixa i el jurat del premi indica que cal anar cap a la sala d'actes. Ja no sé com posar-me, em bec dues ampolles d'aigua, somric i genero conversa per fer passar els nervis.

26

«Per la capacitat de la comunitat educativa d'haver aconseguit transformar el centre radicalment en aquests darrers quatre anys, per haver fet de l'escola un espai de convivència i de protecció de l'alumnat i de les seves famílies a partir de la implicació de tota la comunitat educativa proposant un projecte global, holístic, amb uns resultats que contínuament es mesuren i s'avaluen, per la capacitat innovadora constant de formació i reflexió de l'equip educatiu, per haver sumat entitats externes al projecte educatiu i així enfortir-se i enriquir-se mútuament, el jurat ha decidit atorgar el primer Premi Ensenyament Cercle d'Economia 2019, gràcies a l'Obra Social de La Caixa, a l'escola Octavio Paz de Barcelona».

En sentir aquestes paraules del Carles Mata, secretari del jurat del premi, l'auditori esclata en aplaudiments i crits, i cau alguna llàgrima, celebrant el reconeixement per part de la fundació a l'equip humà de l'escola.

Vaig a abraçar ràpidament l'Elena i la Rosa, envio un petó d'aquells llargs i plens d'efecte a tots els mestres, infants, personal de serveis, famílies i amics, i em llanço als braços dels meus pares. Són moments màgics, de felicitat i agraïment que cal aprofitar perquè són únics.

Des de l'escenari agraeixo als membres del jurat, a la Fundació Cercle d'Economia i a EduCaixa el guardó obtingut i assumeixo el compromís de ser ambaixadors de la fundació els pròxims anys.

Ens fem de nou fotografies per commemorar el moment i ens acomiadem amb més il·lusió i més ganes de seguir treballant i aprofundint en el nostre compromís de millorar l'educació.

Entremig d'uns dies de gaudi, arriba una trucada a l'escola de la Glòria Gasch. No la conec. Em diu que vol parlar amb mi. La convido a venir a l'escola aprofitant que tenim una visita programada per a mestres interessats a conèixer el projecte de transformació pedagògica.

La Glòria s'afegeix al grup de gairebé més de trenta-cinc mestres. En finalitzar, ens trobem al meu despatx, i es presenta com a editora de Columna. Em fa l'encàrrec de recollir les meves vivències docents en format llibre.

—Com? Jo? Si no ho he fet mai! Què puc compartir?

Ella insisteix que ho haig de fer. Accepto la proposta perquè la veig com un nou reptel!

Entre les idees del projecte que em ronden pel cap, destaco valorar les persones. Si soc qui soc, com soc i on soc és gràcies a tots els familiars, professionals i amics dels quals he après i m'han acompanyat a anar creixent i dissenyant el meu camí de vida personal i professional.

Se'm desperten més idees, se m'obren finestres de creativitat..., connecto ràpid amb el blau del mar i la sorra humida de la platja, indret on em permeto relaxar-me i ser jo mateix. Començo a dibuixar el meu itinerari professional volent fer un homenatge a totes aquelles persones i escenaris dels quals vaig aprenent i creixent com a mestre, a tots els mestres d'un mestre.